

УДК 61:57+378.147

В.П. Пішак
Т.Є. Дьякова
Н.В. Черновська
Р.Є. Булик

Буковинський державний медичний
університет, м. Чернівці

ОПОРНА КАФЕДРА МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ, ГЕНЕТИКИ ТА ГІСТОЛОГІЇ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ДЕСЯТЬ РОКІВ ПОСПІЛЬ

Минуло 10 років з тих пір, як наказом Міністерства охорони здоров'я України №317 від 09.11.1998 року кафедру медичної біології, паразитології та генетики (тепер кафедру медичної біології, генетики та гістології) Буковинського державного медичного університету визначено як опорну серед профільних кафедр вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації.

За цей період налагоджено міцні дружні зв'язки та тісну співпрацю з усіма профільними кафедрами вищих медичних навчальних закладів України. Вже у квітні 1999 року на базі кафедри в м. Чернівці відбулася перша нарада завідувачів відповідних кафедр, на якій одним з питань було обговорення проекту нової навчальної програми з медичної біології для вищих медичних навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Цією ж нарадою визначено колектив авторів на чолі з професором В.П.Пішаком, якому доручено підготувати підручник з медичної біології. Вже з наступного 1999-2000 навчального року студенти почали навчатися за новою навчальною програмою, а з 2004 року користуватися новим підручником - Медична біологія/ за ред. В.П.Пішака, Ю.І.Бажори. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. - 636 с.: іл., який отримав схвальні відгуки медичної громадськості і студентства України та зарубіжжя. Апофеозом спільної праці колективів кафедр медичної біології вищих медичних навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації стало удостоснення Указом Президента України (№1191 від 10.12.07) Державної премії України в галузі науки і техніки 2007 року за підручник "Медична біологія". На сьогодні книга готується до перевидання, а також перекладу і виходу в світ англійською мовою.

Наради завідувачів проводилися не лише на опорній кафедрі, але й на базах профільних кафедр (яких разом з опорною є 15): кафедри імунології, генетики і медичної біології Одеського державного медичного університету (зав. - проф. Ю.І.Бажора), кафедри медичної біології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького (зав. - проф. З.Д.Воробець); на базі кафедри медичної біології Харківського національного медичного університету (зав. - проф. В.В.М'ясоєдов). Також проведено нараду завідувачів кафедр медичної біології східного регіону України (Донецького НМУ ім. М.Горького, Дніпропетровської ДМА, Харківського НМУ, Луганського ДМУ) у березні 2007 року. Між колективами кафедр обговорюються питання видавничої діяльності, централізованого виготовлення навчальних таблиць та слайдів, створення тестової комп'ютерної програми з медичної біології, організаційної діяльності та впровадження нових технологій у навчальний процес, узагальнення результатів запровадження "Крок-1" і внесення відповідних коректив та пропозицій у фахову раду при МОЗ України; про пропозицію Центру тестування проводити експертизу тестів із залученням завідувачів кафедр всіх ВНЗ медичної освіти і для цього розробити критерії рейтингової оцінки тестів.

2

Вже під час першої наради завідувачів профільних кафедр у 1999 р. було продемонстровано досвід опорної кафедри стосовно впровадження комп'ютерної техніки у навчальний процес. Ухвалено підтримати й поширити його серед усіх кафедр.

Поза увагою кафедри не залишилося навчання іноземних студентів. На нараді 2000 р. обговорювалася методика викладання медичної біології російською, англійською та французькою мовами в Одеському державному медичному університеті.

У 2000 році обговорено і затверджено, а у 2001-2002 навчальному році забезпечено впровадження у навчальний процес ВНЗ України нової програми з медичної біології для фармацевтичних факультетів. У 2003-2004 навчальному році опорною кафедрою розроблено навчальну програму з медичної біології для спеціальності "Медична психологія", а також навчальну програму з ботаніки для молодших спеціалістів за спеціальністю "Фармація".

У жовтні 2001 року організовано спільну нараду завідувачів кафедр медичної біології та гістології (на базі кафедри гістології Харківського національного медичного університету), де йшлося про інтеграцію кафедр у викладанні цитології та ембріології і рекомендовано кафедрам провести

БІБЛІОТЕКА
БУКОВИНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

роботу з координації щодо використання єдиної термінології складання та видання спільного словника-довідника термінів.

Опорна кафедра взяла активну участь у створенні нової типової навчальної програми із медичної біології, яка відповідає б вимогам кредитно-модульної системи навчання, а також елективного спецкурсу "Сучасні проблеми молекулярної біології". Ця програма передбачена для спеціальностей "Лікувальна справа", "Педіатрія" та "Медико-профілактична справа" напрямку підготовки "Медицина" і однією з перших вийшла в світ у 2005 році. У 2005-2006 навчальному році студенти вказаних спеціальностей вже навчалися за цією типовою навчальною програмою.

Опорною кафедрою запропоновано, а рішенням наради зобов'язано завідувачів кафедр з метою уніфікації та підвищення рівня викладання медичної біології у вищих медичних навчальних закладах запровадити взаємний обмін навчально-методичною літературою, яка видається профільними кафедрами. Опорна кафедра узагальнює досвід роботи профільних кафедр, здійснює взаємний зв'язок між ними. Кожна з кафедр робить свій внесок у забезпечення ефективності навчання студентів. Організуються виставки навчально-методичної літератури, виданої профільними кафедрами; аналізується досвід викладання різних розділів медичної біології на профільних кафедрах та методика викладання дисциплін студентам-іноземцям.

Під час нарад заслуховували відкриті лекції чл. кор. АПН України, проф. В.П.Пішака "Хромосомні хвороби: принципи і методи діагностики, можливості та перспективи профілактики", "Мультифакторні захворювання", "Біологія і медицина на порозі ХХІ століття"; проф. Ю.І. Бажори "Актуальні питання імунології"; проф. Г.Ф.Жегунова "Розмноження на клітинному та організмовому рівнях. Біологічні особливості репродукції людини". Узагальнено передовий досвід викладання медичної паразитології на профільних кафедрах Одеського державного медичного університету, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, Донецького національного університету ім. М.Горького, Буковинського державного медичного університету.

Завідувачів профільних кафедр ознайомлено з корисною інформацією, що надійшла з інших профільних кафедр щодо:

- позитивних змін у забезпеченні навчального процесу навчально-методичною літературою та нових методичних прийомів;
- нових форм проміжного, підсумкового, державного контролю знань студентів;

- позитивних змін у матеріально-технічному забезпеченні;

- пропозицій щодо покращання навчального процесу.

Опорною кафедрою створено комп'ютерну навчально-контролюючу програму з медичної біології, яка містить близько 1000 завдань із біології клітини, генетики, паразитології та філогенезу систем органів. Банк тестових завдань систематично поповнюється.

У навчальний процес впроваджено різні форми поточного, проміжного та заключного контролю якості знань студентів:

- поетапний контроль за допомогою комп'ютерного тестування. Банк даних кафедри палічус вже близько 1000 тестових завдань, з якими студент може працювати у режимі як навчання, так і контролю;

- усне опитування;

- письмові контрольні завдання;

- розв'язування ситуаційних задач;

- контроль рівня засвоєння практичних навичок;

- підсумковий контроль: по завершенню модулів (контроль засвоєння включає різні форми перевірки: практичні навички, комп'ютерне тестування, усне опитування чи письмовий контроль).

Опорна кафедра обмінюється відповідною інформацією з профільними кафедрами, постійно працює над розробкою нових і удосконаленням існуючих методів контролю знань студентів. У навчальному процесі, у лекційно-практичному курсі використовується мультимедійний проектор, застосовуються елементи проблемного навчання, розв'язування студентами пізнавальних завдань, що вимагає від них самостійного залучення знань і активної діяльності в позааудиторний час із використанням Інтернет-простору.

За дорученням Центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти МОЗ України опорною кафедрою прорецензовано:

- рукопис навчального посібника "Тести для підготовки до вступних іспитів з біології" (проф. О.Г. Слесаренко та співав., Дніпропетровська державна медична академія);

- рукопис навчального посібника "Медична біологія (практичні заняття)" для студентів медичних факультетів ВМНЗ України.

- навчальний посібник для студентів фармацевтичних факультетів ВМНЗ України III-IV рівнів акредитації "Біологія з основами паразитології та генетики";

- рукопис навчального посібника "Медична біологія. Практикум для студентів ВМНЗ".

У зв'язку з уведенням нових спеціальностей "Фармація" і "Клінічна фармація" на опорній кафедрі підготовлено матеріальну базу для викладання медичної ботаніки:

- створено гербарій лікарських рослин за систематичним принципом;

- зібрано зразки сухої сировини рослин, їхніх плодів, насіння;

- муляжі, макро- і мікропрепарати;

- створено комп'ютерний варіант навчальних таблиць з медичної ботаніки, на базі якого вже виготовлено 40 таблиць;

- складені методичні вказівки до організації польової практики з медичної ботаніки і щоденник студента з польової практики;

- розроблені методичні вказівки до практичних занять з медичної ботаніки для молодших спеціалістів та клінічних фармацевтів і планується їх видання;

- розроблено понад 500 комп'ютерних тестів з різних розділів медичної ботаніки, які використовуються для проміжного та підсумкового контролю (анатомія, морфологія і систематика рослин) знань студентів.

За проведеним у 2007 році співробітниками ЦМК з ВМО МОЗ України аналізом робота кафедри як опорної здійснюється відповідно до Примірного Положення про опорну кафедру, затвердженого наказом №86 від 26.02.2003 р., і є однією з кращих опорних кафедр вищих медичних навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації.

За вказаний період опорною кафедрою видано значну кількість друкованих матеріалів навчально-методичного характеру, серед яких:

Пішак В.П., Нечитайло Ю.М. Гельмінтози у дітей. - Чернівці: БДМА, 2000. - 236 с.; Пішак В.П., Мещишен І.Ф., Пішак О.В., Мислицький В.Ф. Основи медичної генетики. Навчальний посібник. - Чернівці: Медакадемія, 2000. - 248 с.; Пішак В.П. Структурований довідник з біології. ч.1. Рослини. - Чернівці: Медакадемія, 2002. - 154 с.; Пішак В.П. Структурований довідник з біології. ч.2. Тварини. - Чернівці: Медакадемія, 2002. - 192 с.; Мислицький В.Ф., Пішак В.П., Ткачук С.С. Структурований довідник з біології. ч.3. Біологія людини. - Чернівці: Медакадемія, 2002. - 310 с.; Пішак В.П., Бойчук Т.М., Бажора Ю.І. Структурований довідник з біології. - ч. 4. Загальна біологія. - Чернівці: Медакадемія, 2002. - 222 с.; Пішак В.П., Бойчук Т.М., Бажора Ю.І. Клінічна паразитологія. - Чернівці: Медакадемія, 2003. - 344 с.; Медична паразитологія / За ред. В.П.Пішака. Автор. колектив: В.П.Пішак, Т.М.Бойчук, Т.Є.Дякова, О.В.Денисенко, О.І.Сметанюк, Р.Є.Булик. - Чернівці: Медакадемія, 2003. - 264 с.; Медична біологія / За ред. В.П.Пішака, Ю.І.Бажори. Підручник. - Вінниця: Нова Книга, 2004. - 656 с.; Пішак В.П., Мислицький В.Ф., Ткачук С.С. Спадкові синдроми. Клініка, молекулярна діагностика. - Чернівці: Медакадемія, 2004. - 388 с.;

Alexander G. Ushenko and Vasilii P. Pishak. Biomedical Diagnostics and Material Science vol. 1. / Ed. V.V. Tuchin. Chaptе 3. Laser polarimetry of biological tissues: principles and applications. P. 93-138 / Kluwer Acad Publis. - Boston/ Dordrecht/ London, 2004. - 547 p.; Пішак В.П., Захарчук О.І. Навчальний посібник з медичної біології, паразитології та генетики. Практикум. - Чернівці: Медакадемія, 2004. - 579 с.; Пішак В.П., Мещишен І.Ф., Григор'єва Н.П. Основи обміну речовин та енергії. - Чернівці: Медуніверситет, 2005. - 192 с.; Пішак В.П., Сорокман Т.В., Ластівка І.В., Волосовець О.П., Булик Р.Є. Клінічна генетика. - Чернівці: Медуніверситет, 2006. - 449с.; Пішак В.П., Булик Р.Є. Основи фармакогенетики. - Чернівці: Медуніверситет, 2006. - 144 с.; Пішак В.П., Захарчук О.І. Біологія. Тестові завдання (для випускників шкіл та абітурієнтів). - Чернівці: Медуніверситет, 2006. - 588 с.; Пішак В.П., Бажора Ю.І., Волосовець О.П., Булик Р.Є. Паразитарні хвороби в дітей. - Чернівці: БДМУ, 2007. - 452 с.; Пішак В.П., Захарчук О.І. Біологія. Тестові завдання (для випускників шкіл та абітурієнтів) Видання друге, доповнене та перероблене. - Чернівці: Медуніверситет, 2007. - 584 с.; Пішак В.П., Степанчук В.В. Медична ботаніка. Анатомія рослин з практикумом. - Чернівці: Медуніверситет, 2007. - 188 с.; Пішак В.П., Захарчук О.І., Булик Р.Є. Лабораторна діагностика паразитарних інвазій. - Чернівці: Медуніверситет, 2007. - 284 с.

Тісна співпраця стимулювала до активної видавничої діяльності колективи профільних кафедр вищих медичних навчальних закладів. Так, видано:

Бариляк І.Р., Ковальчук Л.Є., Скрібін Г.В. Медико-генетичний тлумачний словник - Тернопіль, 2000. - 410 с.; Костильов О.В., Романенко О.В. Біологія та екологія автотрофних організмів. Навч. посібник. - К.: Фітосоціоцентр, 1999. - 192 с.; Романенко А. В. Нейромодуляторная роль тиаміна и его производных. - К.: Фітосоціоцентр, 1999. - 152 с.; Кузьменко М.Н., Брачинський Л.П., Ковальчук Т.В., Романенко А.В. Гидроэкологический русско-украинский словарь-справочник: около 2 тыс. терминов и понятий/ Под ред. акад. В.Д. Романенко. - К.: Демиур, 1999. - 262 с.; Королев В.А. Общая характеристика типов животных: Учебное пособие. - Симферополь, 2000. - 15 с.; Лазарев К.Л. Клетка и биология развития. 3-е издание. - Симферополь, 2000. - 123 с.; Lazarev K.L. Cell and biology of development: Учебное пособие. - Simferopol, 1999. - 59 p.; Lazarev K.L. Medical Parasitology: Учебное пособие. - Simferopol, 2000. - 119 p.; Lazarev K.L. An Introduction to Genetics: Учебное пособие. - Simferopol, 2000. - 130 p.; Федченко С.М., Романюк Б.П. Современные диагностики наследственных болезней. Учебное пособие. - Л.: Элтон, 2000. - 90 с.; Спосарев А.О., Самсонов О.В., Мухін В. М. та ін. Біологія / Загальна біологія, ботаніка, зоологія, людина та її здоров'я. 4-е видання, стереотипне. - К.: Вища школа, 2002. - 622 с.; Козакова О.І., Овчинников С.А., Курбанова В.В., Уперенко О.І. Задания для тематического оценивания учебных достижений учащихся по биологии. - Донецк: Донецкий областной инт последипломного образования, 2001. - 74 с.; Воробець Н.М., Рудницька Н.Д., Мелетій Н.М., Воро-

бець З.Д. Розробка тестів і форми тестових завдань. Методичні вказівки для викладачів біологічних і медичних факультетів. - Львів, 2002. - 28 с.; Воробець З.Д., Гжегодський М.Р., Воробець Н.М., Новікова Н.І. Діагностика рівнів навченості (посібник). - Львів: Кварт, 2002. - 70 с.; Воробець З.Д., Чупашко О.Я., Сергієнко Л.М., Матвієнко Я.В. Біологія з основами паразитології та генетики (посібник). - Львів: Кварт, 2002. - 200 с.; Воробець З.Д., Сергієнко Л.М. Медична біологія/ Навч. посібник. - Львів: Кварт, 2002. - 85 с.; Основи медичної паразитології / Ю.І. Бажора, Л.Г. Кириченко, А.В. Шевеленкова та ін. / Навчальний посібник до практичних занять для студентів I курсу (рос. мовою). - Одеса : Одеський держ. мед. ун-т, 2001. - 192 с.; Дубінін С.І., Ковтуновський П.М., Пілюгін В.О. та ін. Структурно-функціональна організація молекулярно-генетичного та клітинного рівнів. Метод. рекомендації з медичної біології, паразитології та генетики для студентів та викладачів ВНМЗ. Полтава, 2002. - 103 с.; Лазарев К.Л., Ромашова М.Ф. Практикум по медицинской паразитологии. - Симферополь, 2001. - 60 с.; Лазарев К.Л., Полякова Э.Г., Прохорова Н.С. Руководство к практическим занятиям по паразитологии (гельминтология и арахноэнтомология). - Симферополь, 2002. - 94 с.; Lazarev K.L. Foundation of Medical Parasitology: Учебное пособие. - Simferopol, 2002. - 158 p.; Королев В.А., Ромашова М.Ф. Эволюционное учение. - Симферополь, 2002. - 65 с.; Дубінін С.І., Ковтуновський П.М., Пілюгін В.О. та ін. Головні закономірності успадкування та появи ознак у людини. Метод. рекомендації з медичної біології, паразитології та генетики для студентів та викладачів ВНМЗ. - Полтава, 2002. - 132 с.; Lazarev K.L. Medical Biology: Учебник. - Simferopol, 2002. - 592 p.; Lazarev K.L. Foundation of medical parazitology: Учебное пособие. - Simferopol, 2002. - 157 p.; Lazarev K.L. Guidance for practical classes "The living cell and biology of development": Учебное пособие. - Simferopol, 2002. - 90 p.; Лазарев К.Л., Демиденко Л.А., Бирюлева Э.Г. Основы медицинской ботаники. - Симферополь, 2003. - 114 с.; Федченко С.Н., Романюк Б.П., Лопастинский Н.Н., Майборода Л.А. Паразитология. Метод. пособие для практических занятий и самостоятельной подготовки иностранных студентов I курса к экзамену по медицинской биологии. - Луганск: Элтон, 2002. - 120 с.; Пискун Р.П., Николаенко О.А. Паразитология. Пособие для иностранных студентов. - Винница, 2003. - 140 с.; Навчальний мультимедійний компакт-диск "Медична паразитологія" // Н.А. Кулікова, О.С. Покотило, М.М. Кордата та ін. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2002.; Cell biology end genetics. Methodological instructions to lessons for students// Bigunyak T.V., Vagniy N.L., Samborsky M.V. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. - 122 с.; Дубінін С.І., Ковтуновський П.М., Пілюгін В.О. та ін. Медична генетика. Метод. рекомендації з медичної біології, паразитології та генетики для студентів та викладачів ВНМЗ. - Полтава, 2002. - 222 с.; Дубінін С.І., Ковтуновський П.М., Пілюгін В.О. та ін. - Медична паразитологія. Метод. рекомендації з медичної біології, паразитології та генетики для студентів та викладачів ВНМЗ. Полтава, 2003. - 265 с.; Пискун Р.П., Николаенко О.А. Протокольная тетрадь к практическим занятиям по медицинской биологии. Учебно-метод. пособие для иностранных студентов. - Винница, 2004. - 129 с.; Самсонов О.В., Мухін В.М. та ін. Біологія. - К.: Вища школа, 2003.; Савустьяненко Т.Л., Швиндерман В.С., Зацепина Д.Я., Мухін В.Н. Біологія. - Донецьк: ЦПА, 2004.; Lazarev K.L. Medical biology: Учебник. 2-е издание. - Simferopol, IADCSMU, 2003. - 592 p.; Lazarev K.L. The living cell end biology of development: Учебное пособие. - Simferopol, 2003. - 90 p.; Lazarev K.L., Sharovalova Ya.Yu. Human parazitology: Учебное пособие. - Simferopol, 2004. - 154 p.; Lazarev K.L. Medical Genetics. Practical Notebook: Учебное пособие. - Simferopol, 2004. - 75 p.; Королев В.А. Биология: Учебное руководство. - Симферополь, 2003. - 182 с.; Федченко С.М. Молекулярні основи генетики. Навч. посібник для студентів I курсу. - Луганськ, 2003; Луб'яна С.С., Федченко С.М. Спадкові та вроджені хвороби. Сучасні методи діагностики і тактика лікування. - Луганськ, 2003; Кулікова Н.А., Ковальчук Л.С. Медична генетика. Підручник. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. - 188 с.; Мясоєдов В.В., Федорченко О.Є., Миронова І.І., Кондрацька Л.В. Генетика людини: Посібник для самостійної позааудиторної роботи студентів I курсу. - Харків, 2004. - 58 с.; Біологія з основами паразитології та генетики. Навч. посібник для студентів фармацевтичного факультету / за ред. З.Д.Воробця. - Львів: Кварт, 2003-167 с.; Воробець З.Д., Сергієнко Л.М. Медична біологія. Навч. посібник для студентів медичного і стоматологічного факультетів. - Львів: Кварт, 2003. - 84 с.; Vorobets Z.D., Serhienko L.M., Podkovka N.O., Vorobets N.M. Cell biology and parazitology. - Lviv: Кварт, 2003. - 85 p.; Романенко О.В., Кравчук М.Г., Грінкевич В.М. та ін. Медична біологія, Посібник для практичних занять. / За ред. О.В.Романенка. -К.: Здоров'я, 2005. - 372 с.; Збірник завдань підготовки до тестового екзамену з природничо-наукових дисциплін/ "Крок-1". Загальна лікарська підготовка. / За ред. В.Ф.Москаленка, О.П.Волосовця, І.Є.Булах, О.П.Яворівського, О.В.Романенка, Л.І.Остап'юк. - К.: Медицина, 2004. - 368 с.; Збірник завдань підготовки до тестового екзамену з природничо-наукових дисциплін "Крок-1". Стоматологія. / За ред. В.Ф. Москаленка. - К.: Медицина, 2004. - 312 с. Голда Д.М. Демидов С.В., Решетняк Т.А. Задачі з генетики. - К.: Ситосоціоцентр, 2004. - 116 с.; Romanenko O., Golovchenko O. Study guide of the practical classis course "Medical Biology", Part I. - К., 2004; Part II. - К., 2004; Part III. - К., 2005; Part IV. - К., 2005.; Лазарев К.Л., Демиденко Л.А. Основы медицинской ботаники. 2-е изд. - Симферополь, 2004. - 115 с.; Роль порушений механізмів онтогенеза в патології чловека. Вродженні пороки розвитку: учебное пособие для студентов I курса/ М.К.Адейшвили, Сыромятникова. - Харьков: ХГМУ, 2004. - 44 с.; Молекулярні основи спадковості: Навч. посібник для студентів I курсу/ Б.В.Кулаченко, О.Б.Хроменкова-Харків: ХДМУ, 2004. - 44 с.; Lazarev K.L. Biology of the living cell. Practical Nootbook. - Simferopol, 2005. - 101 p.; Lazarev K.L. Medical Parasitology, Evolution. Ecology. Practical Nootbook: Учебное пособие. - Simferopol, 2006. - 250 p. та ін.

Предметом дискусії на нараді завідувачів профільних кафедр у 2006 році були перші результати впровадження кредитно-модульної системи у навчальній дисципліні "Медична біологія". Опорною кафедрою узагальнено методику викладання дисципліни "Медична біологія" за умов кредитно-модульної системи навчання, що відзеркалено у відповідних статтях, опублікованих у матеріалах Всеукраїнських навчально-наукових конференцій:

- Пішак В.П., Булик Р.Є. "Медична біологія в системі вищої медичної освіти та Болонський процес" (м. Київ, 2005 р.);

- Пішак В.П. "Позааудиторна робота - шлях до Болонського процесу" (м. Чернівці, 2005);

- Пішак В.П., Коломоєць М.Ю., Бажора Ю.І., Булик Р.Є. "Вища медична школа на шляху до Болонського процесу. Місце і роль медичної біології в модернізації навчального процесу" (м. Чернівці, 2005);

- Пішак В.П., Черновська Н.В., Захарчук О.І., Дьякова Т.Є., Булик Р.Є. "Модернізація навчального процесу на кафедрі медичної біології в контексті реалізації положень Болонської декларації" (м. Тернопіль, 2006 р.);

- Пішак В.П., Коломоєць М.Ю., Геруш І.В. "Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Буковинському державному медичному університеті: перший досвід, проблеми і перспективи" (м. Тернопіль, 2006 р.);

- Пішак В.П., Черновська Н.В., Захарчук О.І., Дьякова Т.Є., Булик Р.Є. "Перші підсумки реалізації положень кредитно-модульної системи навчання на кафедрі медичної біології" (м. Чернівці, 2006);

- Пішак В.П., Бажора Ю.І., Булик Р.Є. "Впровадження принципів кредитно-модульної системи навчання в дисципліну "Медична біологія": перші результати та подальші кроки" (Медична освіта, 2006 р.);

- Пішак В.П., Коломоєць М.Ю., Геруш І.В. "Нові кроки медичної освіти України на шляху інтеграції в Європейський простір" (м. Тернопіль, 2007 р.);

- Пішак В.П., Бажора Ю.І., Булик Р.Є. "Болонський процес: крок вперед чи втрата вітчизняних надбань вищої школи?" (м. Тернопіль, 2007 р.).

Результати впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в дисципліну "Медична біологія" вказують на необхідність об'єднання зусиль всіх профільних кафедр щодо подальшого створення нових можливостей для підвищення ефективності підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів з медичної біології. Необхідними є розробка єдиної стратегії, спрямованої на деталізацію самостійної та покращання індивідуальної роботи студентів, а також уніфікація критеріїв оцінки якості підготовки студентів.

Незважаючи на складність організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи, реформа у вищій медичній освіті може забезпечити високу якість підготовки фахівців європейського рівня та їх конкурентоспроможність, реалізацію передових інформаційних технологій навчання. Це, в свою чергу, сприятиме відкритості системи підготовки медичних спеціалістів, запозиченню прогресивного у світовій та вітчизняній науці і практиці.